

Vlaams
Parlement

ingediend op **551** (2020-2021) – Nr. 1
20 november 2020 (2020-2021)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie ad hoc voor de Evaluatie
en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid
uitgebracht door Katrien Schryvers, Lorin Parys,
Ann De Martelaer en Immanuel De Reuse

over beleidsaanbevelingen
voor het beleidsdomein
Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

*Samenstelling van de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering
van het Vlaamse Coronabeleid:*

Voorzitter: Björn Rzoska.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Freya Saeys, Willem-Frederik Schiltz;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Lorin Parys, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin;
Katrien Schryvers, Peter Van Rompuy;
Siame El Kaouakibi, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Hannelore Goeman.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Uiteenzetting door Koen Daniëls	4
2. Uiteenzetting door Katrien Schryvers	6
3. Uiteenzetting door Hannes Anaf	8
4. Uiteenzetting door Freya Saeys	10
5. Uiteenzetting door Immanuel De Reuse	11
6. Uiteenzetting door Maaïke De Rudder	12
7. Uiteenzetting door Jeremie Vaneeckhout	12
8. Uiteenzetting door Maurits Vande Reyde	13
9. Uiteenzetting door Lise Vandecasteele	14
10. Uiteenzetting door Björn Rzoska, commissievoorzitter	15
11. Replieken	15
12. Indicatieve stemming	16
Gebruikte afkortingen	17

Op 28 oktober 2020 hield de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid een gedachtewisseling over beleidsaanbevelingen voor het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

De gedachtewisseling werd gehouden op basis van de originele versie van het voorstel van resolutie over aanbevelingen voor het Vlaamse coronabeleid in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin door de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 519/1).

Het Uitgebreid Bureau van 27 mei 2020 besliste een themadebat te houden, conform artikel 78 van het Reglement, met het oog op de evaluatie van het Vlaamse coronabeleid en het uitzetten van een postcoronatraject. Om dit themadebat voor te bereiden werd de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid opgericht. Deze commissie ad hoc zal een maatschappelijke beleidsnota opstellen die, naast de probleemstelling, een langetermijnvisie inhoudt en verduidelijkt wat men er in de lopende zittingsperiode aan wil doen, na hoorzittingen met experts en vertegenwoordigers van de diverse betrokken sectoren. Met het themadebat wordt beoogd om enerzijds een evaluatie op te maken van de voorbije coronacrisisperiode, met als bedoeling hieruit de nodige lessen te trekken voor de toekomst, en anderzijds een eerste aanzet te geven voor een postcoronatraject.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Uiteenzetting door Koen Daniëls

Koen Daniëls wil in de eerste plaats namens de N-VA alle organisaties die gehoord zijn danken voor hun getuigenissen, die inspirerend zijn geweest voor de aanbevelingen. Voorts bedankt hij alle commissieleden en de voorzitter voor de goede samenwerking in deze crisis. Als er één ding duidelijk is, dan is het dat deze crisis samen aangepakt moet worden.

Deze aanbevelingen sluiten aan op de aanbevelingen voor de woonzorgcentra, vervat in de resolutie over tussentijdse conclusies en aanbevelingen van de commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid, inzake ouderenzorg en contactopsporing in functie van een tweede golf (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 442/3).

Een belangrijke vaststelling is dat de lockdown in veel sectoren een moeilijke evenwichtsoefening was tussen het virus buitenhouden en het mentaal welbevinden van bewoners en hun familie. Het bezoekrecht dat voor alle verschillende sectoren moet gelden, is cruciaal. De spreker blijft benadrukken dat vereenzaming ook slachtoffers maakt.

Omdat de welzijnssector verschillende sectoren telt, is het belangrijk dat aanbevelingen en richtlijnen naar de specifieke geledingen vertaald worden. Al te vaak is opgemerkt dat een generieke maatregel niet verder helpt. Daarnaast zijn er vergeten groepen. De spreker haalt één groep expliciet aan: de mantelzorgers. Zij zijn niet altijd aan een voorziening gekoppeld maar vormen een belangrijk onderdeel van welzijn omdat ze mensen ondersteunen en van dichtbij heel betrokken zijn. Zij bleven soms verstoken van info.

Een andere belangrijke groep zijn alle jongeren en kinderen. In de residentiële jeugdhulp moet deze kwetsbare groep contact kunnen blijven houden met de familie. Quarantainemaatregelen in jeugdhulpvoorzieningen moeten beperkt blijven tot wat nodig is. Jongeren mogen bij aankomst in een voorziening in geen geval

lange tijd gescheiden worden van hun leefgroep. Er moet worden vermeden dat ze in isolement terechtkomen.

Personeelsvorming is de verantwoordelijkheid van werkgevers, maar ook van koepelorganisaties. Het onderwijs moet ervoor zorgen dat persoonlijke beschermingsmiddelen, in het kader van hygiëne en welzijn, goed gebruikt kunnen worden. Aangezien dat ook in de toekomst nuttig kan blijken, moet dat worden meegenomen in vormingen en bijscholingen. Het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen is ook belangrijk voor mantelzorgers. Onlinehulpverlening is in een aantal sectoren noodgedwongen opgestart. Nu de waarde daarvan is ontdekt, kan dat aanvullend of in combinatie met face-to-facehulpverlening worden gebruikt. Het blijkt ook nuttig om bepaalde doelgroepen die onder de radar dreigen te verdwijnen te bereiken.

Er is een voorraad aan persoonlijke beschermingsmiddelen, waardoor dit probleem niet langer acuut is. Dat is een goede zaak, maar er moet blijvend gewaakt worden over het verdeelplan zodat iedereen bereikt wordt, ook mantelzorgers en onthaalouders die niet altijd gekoppeld zijn aan voorzieningen.

Personeel is in elke sector nodig. Het personeel moet aan de ene kant voldoende ondersteund worden omdat de richtlijnen ook op hen van toepassing zijn. Maar anderzijds moet het personeel ook mentaal ondersteund worden. Daarnaast moet er aandacht zijn voor de federale discussie over de verpleegkundige handelingen in het kader van de wetgeving op de gezondheidsberoepen. Op dit moment zijn alle handen absoluut nodig.

Het is belangrijk dat mantelzorgers en vrijwilligers ook betrokken worden. Er is een goede maatregel genomen waardoor mantelzorgers kunnen inslapen en erkend worden als essentiële sector, zorg en dienstverlening. Hierdoor is het hen toegestaan essentiële verplaatsingen te maken.

De teststrategie moet duidelijk zijn voor alle sectoren, inclusief sectoren zoals de kinderopvang. Het is cruciaal dat het voor iedereen duidelijk is wat er moet gebeuren bij besmettingen zodat iedere betrokkene maximaal beschermd kan worden.

Het is een goede zaak dat de Zorginspectie de voorbije periode ondersteunend heeft gewerkt. Dat dient performant uitgebouwd te worden. Er moet voor voldoende slagkracht gezorgd worden zodat men kan tussenkomen waar het fout loopt, en tegelijk ook in staat is bemiddelend en helpend op te treden.

Toen residentiële opvang niet langer kon, bleef het budget in de instellingen. Omdat personen met een handicap vaak niet weten hoe ze met het extra budget snel de juiste hulp kunnen aanspreken, moet er worden ingezet op cashbudgetten zodat flexibele ondersteuning ook in thuis kan. Als residentiële voorzieningen dichtgaan, moet worden nagegaan hoe zorg aan huis georganiseerd kan worden. Tegelijk mogen werknemers van deze voorzieningen – en dat geldt ook voor bijvoorbeeld de kinderopvang – niet zonder inkomen vallen. Compensatiepremies moeten worden doorgezet en flexibel inzetbaar zijn. Iedereen merkt dat de huidige regeling te rigide in elkaar zit. In de coronamaatregelen moet er aandacht zijn voor de bezoekenregeling, intakes of plannen zodat iedereen praktisch weet wat er nodig is voor de zorgvragers in de verschillende sectoren en contexten.

Koen Daniëls focust vervolgens op de waakzaamheid ten aanzien van kinderen en gezinnen in verontrustende situaties, zoals intrafamiliaal geweld, kindermishandeling of verwaarlozing. In een aantal gezinnen die al op de radar staan, hebben onder meer coronamaatregelen, thuiszitten en schoolsluiting voor extra druk en risico's gezorgd. In de aanbevelingen staat heel duidelijk dat gemandateerde voorzieningen geen aanmeldstop kunnen toepassen. Ze moeten meldingen blijven opnemen en

casusoverleg plegen met alle betrokkenen over die kwetsbare gezinnen die via CLB of CAW al bekend zijn.

De kinderopvang blijft open voor alle gezinnen met jonge kinderen, ook als de ouders niet in een essentiële sector werkzaam zijn. Thuiswerken met kinderen in huis is niet evident. Ook kinderen in een kwetsbare situatie zijn beter af in de kinderopvang. Dat betekent dat wordt gezorgd voor de nodige beschermingsmiddelen voor de kinderopvang. Er moet een teststrategie opgesteld worden en gezorgd voor goede samenwerking met alle lokale initiatieven, zoals jeugdwerk en scholen. Daarnaast is een compensatieregeling wenselijk voor de opvanginitiatieven wanneer er minder kinderen aanwezig zijn, en voor de ouders met respijtdagen.

Kraamhulp thuis is door de verkorte opname in de materniteit essentieel voor de pre- en perinatale gezondheidszorg. Kraamhulp is derhalve een essentiële sector.

Deze gezondheidscrisis spaart niemand, en al zeker niet de kwetsbare gezinnen die het voordien al moeilijk hadden of dak- en thuislozen. Goede geautomatiseerde gegevensuitwisseling tussen Vlaanderen en de lokale besturen is cruciaal om die mensen de ondersteuning te bieden die ze nodig hebben, en om te vermijden dat er mensen van de radar verdwijnen.

Uithuiszettingen moeten worden verboden als Vlaanderen in dezelfde situatie terechtkomt als tijdens de eerste lockdown. Verhuizen kan niet als men niet op bezoek kan in een nieuwe woning.

1700 en 1712 zijn twee belangrijke telefoonnummers waar mensen terecht kunnen om hulp te vragen wanneer ze eronderdoor dreigen te gaan.

De geestelijke gezondheidszorg moet groepssessies en ambulante zorg zien te behouden, eventueel dankzij videobellen. Contact en onderlinge afstemming blijven nodig om geestelijke gezondheidszorg, die de komende periode hard nodig zal zijn, te garanderen. Beeldvorming en ruime bekendheid zijn nodig zodat mensen weten waar ze terechtkunnen.

Iedereen zit te wachten op een vaccin. Een goed vaccinatieplan zal van levensbelang zijn. Wie krijgt voorrang? Hoe wordt het vaccin verdeeld? Hoe kan er snel gevaccineerd worden? Daarvoor zullen naast de huisartsen nog andere zorgverleners ingeschakeld moeten worden. Alle handen zullen nodig zijn.

Ook de eerstelijnszorg is belangrijk. De huisartsen moeten worden ontlast door zoveel mogelijk patiënten naar testcentra te brengen. De administratieve lasten van de huisartsen moeten verminderen zodat ze bezig kunnen zijn met patiëntenzorg. Huisartsen moeten ook psychologische ondersteuning krijgen want ook zij zien met lede ogen hoe sommige van hun patiënten uit hun handen glippen.

De N-VA zal deze aanbevelingen goedkeuren, wetende dat iedereen samen moet werken. Deze aanbevelingen zijn belangrijk. Alle zorgverleners en iedereen in de sector moet stevig ondersteund worden zodat kerntaken gevrijwaard worden.

2. Uiteenzetting door Katrien Schryvers

Katrien Schryvers dankt alle sprekers die getuigenissen hebben afgelegd en concrete voorstellen hebben gedaan, en de commissievoorzitter om alles in goeie banen te leiden. Het is een vreemd moment om aanbevelingen te bespreken terwijl Vlaanderen al volop in een tweede golf zit waardoor het voor alle hulp- en zorgverleners alle hens aan dek is. Naast aangrijpende getuigenissen heeft de commissie ook gehoord hoe het anders moet dan tijdens de eerste golf waardoor iedereen is

overvallen. De commissie heeft ook mooie en inspirerende verhalen gehoord over hoe men op het terrein creatief aan de slag is gegaan.

Het is een goede zaak dat beleid en zorgsector zelf ook goed geluisterd hebben en er lessen uit getrokken hebben. Ze zijn er momenteel al volop mee aan de slag en hebben eigenlijk niet gewacht op deze aanbevelingen. Desondanks zijn de 119 aanbevelingen volgens Katrien Schryvers heel belangrijk omdat ze meerwaarde bieden als allesomvattend kader voor het beleid en al wie betrokken is op het terrein.

De aanbevelingen zijn sectoroverschrijdend maar focussen op enkele belangrijke thema's, zoals personeel en welzijn. Die aanpak kan ervoor zorgen dat de problematiek niet te eenzijdig of fragmentair wordt aangepakt. De hoorzittingen hebben een goed beeld gegeven van wat er zich de afgelopen periode en tijdens de eerste golf heeft afgespeeld in de verschillende sectoren van zorg en hulpverlening. Het beleidsdomein Welzijn kent grote diversiteit maar de rode draad tijdens de hoorzittingen is duidelijk. Katrien Schryvers vindt het positief dat over de grenzen van meerderheid en oppositie werk is gemaakt van een groot aantal generieke aanbevelingen die de sector in zijn geheel versterken. Ze is dankbaar dat, net zoals in de zorgsector, schouder aan schouder wordt gestreden tegen de gemeenschappelijke vijand. Naast de generieke aanbevelingen zijn er ook aanbevelingen per sector, wat nodig is want elke sector kent zijn eigenheid.

Er is ten eerste de focus op welzijn. Net zoals tijdens de hoorzittingen over de ouderenzorg heeft de commissie vaak gehoord dat maatregelen enorme impact hebben gehad op het welzijn van bewoners, mensen die zorg nodig hebben, personeel en familieleden. Geen bezoek meer kunnen ontvangen of brengen, valt – hoewel dat destijds beslist is met goeie bedoelingen – gewoonweg niet uit te leggen. Vandaar de aanbeveling dat het recht op sociaal contact moet worden verzekerd. Dat betekent dat een bezoekverbod niet meer kan. Zelfs in geval van een uitbraak is een minimale bezoeksregeling nodig. Met algemene maatregelen die sociaal contact beperken, moet zo omzichtig mogelijk worden omgesprongen.

Daarnaast is er het kindperspectief: maatregelen moeten gedifferentieerd zijn in functie van kinderen en jongeren. Algemene maatregelen die gelden voor alle jongeren en kinderen ongeacht hun leeftijd of situatie kunnen niet langer. Een ander element zijn de gevolgen van een lockdown voor kwetsbare jongeren. In dat opzicht zijn de bepalingen over alertering, kindermishandeling en geweld belangrijk.

Het is voorts belangrijk om meer op maat te werken van, met en voor mensen die zorg nodig hebben. Tijdens de eerste coronagolf werd de focus onvoldoende gelegd op de individuele zorgbehoevende. In de plaats werden er generieke maatregelen genomen. Daardoor ontstonden er situaties die niemand opnieuw wenst. Er mag niet meer beslist worden over de hoofden heen maar in samenwerking en dialoog met wie zorg nodig heeft. Daarom dienen voorzieningen voor personen met een handicap met elk van hun cliënten tijdig afspraken te maken over de manier waarop ze hun zorg willen organiseren in geval van strengere coronamaatregelen. De jeugdhulp moet samen met gezinnen nadenken over en afspreken hoe de zorg voortgezet wordt wanneer maatregelen verstrengd worden. Veel hulpverleners en voorzieningen hebben dat al gedaan maar het is goed om dat nog eens in de verf te zetten. Of iemand in een voorziening of thuis verblijft, mag niet doorslaggevend zijn maar wel de vraag hoe men in omstandigheden die voor iedereen moeilijk zijn de nodige zorg blijft verlenen.

Een derde punt gaat over de nieuwe mogelijkheden die werden verkend. De commissie hoorde veel positieve en inspirerende verhalen van mensen die op een creatieve manier aan de slag zijn gegaan om zorgcontinuïteit te verzekeren. Katrien Schryvers denkt vooral aan de inzet van digitale communicatiemiddelen, zoals

onlinehulp in de geestelijke gezondheidszorg. Het is nodig om hier in het kader van het relancebeleid verder in te investeren zodanig dat Vlaanderen hiervan ook op langere termijn de vruchten kan blijven plukken. Vandaar de aanbevelingen om een kader uit te werken voor onlinehulpverlening zodat die in de toekomst als aanvullend of gericht gebruikt kan worden naast de andere vormen van zorg en hulpverlening.

Ten vierde is er de vraag naar afstemming tussen de verschillende welzijnssectoren. Er zijn enkele mooie voorbeelden van samenwerking op het terrein. De aanbeveling om te zorgen voor een regulier kader waarin dergelijke nieuwe partnerschappen kunnen verdiepen is belangrijk. Er is niet alleen samenwerking nodig op het terrein maar ook op beleidsniveau. Tussen agentschappen is er meer afstemming nodig om tot duidelijke en eenvormige richtlijnen te komen die gelden voor de hele sector.

Het personeel heeft het moeilijk gehad. De tweede golf vergt opnieuw enorm veel van hen. Daarom moet het beleid creatief aan de slag om te ondersteunen. Dat kan door te zoeken naar bijkomend personeel. Daarbij kan worden gedacht aan tijdelijk werklozen. Mantelzorgers zouden meer erkenning kunnen krijgen. In dat kader verwijst Katrien Schryvers naar de beslissing dat mantelzorgers ook voor langere tijd en 's nachts in een woonzorgcentrum kunnen blijven. Dat kan van grote waarde zijn voor zorgbehoevende, mantelzorger en voorziening.

Naast bijkomend personeel aantrekken is het belangrijk dat wie al in de sector werkt op een goede manier wordt ondersteund. Zorgen voor mentale ondersteuning is een essentiële aanbeveling.

Net als tijdens de hoorzittingen over de ouderenzorg hebben veel sprekers gevraagd om voorzieningen nooit meer helemaal te sluiten, om nooit meer het bezoekrecht op te heffen, of om nooit meer lang in quarantaine op de kamer te moeten. Maar terwijl de resolutie over tussentijdse conclusies en aanbevelingen van de commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid, inzake ouderenzorg en contactopsporing in functie van een tweede golf, zoals de titel zegt vooral als voorbereiding op de tweede golf bedoeld was, zit Vlaanderen er ondertussen toch al middenin. Iedereen ziet hoe snel Vlaanderen terecht is kunnen komen in deze crisissituatie. Iedereen weet dat het bezoekrecht op sommige plekken opnieuw onder druk staat. De eerste resolutie heeft het terrein en beleidsmakers beter bewust gemaakt van het belang van sociaal contact en bezoek. Ook deze aanbevelingen zullen op het terrein op veel vlakken impact hebben. De aanbevelingen creëren een groot kader met verschillende invalshoeken. Daarnaast is het van belang te blijven focussen op het allerbelangrijkste: de verspreiding van het virus in de samenleving terugdringen. Niet de zorg- en welzijnsvoorzieningen zijn de grote verspreiders van het virus, maar wel het gedrag van iedereen. Niemand mag vergeten dat er een groot verband is met het dagdagelijkse gedrag van iedereen.

3. Uiteenzetting door Hannes Anaf

Hannes Anaf vindt het belangrijk dat de commissie uitgebreid de tijd heeft genomen om heel wat sectoren uit het welzijnsveld te horen, zowel experts als mensen op het veld. Na de goedkeuring van de eerste resolutie hoorde hij hier en daar de reactie dat alleen maar op de woonzorgcentra werd gefocust. Het is belangrijk dat de aanbevelingen worden geformuleerd over de grenzen van meerderheid en oppositie heen. De strijd met dit virus wordt samen aangegaan, zeker in het belang van de meest kwetsbare inwoners. Hij beaamt dat de welzijnssector niet de vector van de besmettingen is. Het is wel de sector die vaak in het vizier komt en die er het hardst door getroffen wordt. Het is een gezamenlijke opdracht om hem zo veel mogelijk te beschermen.

Er zijn een aantal generieke aanbevelingen over communicatie. Daarnaast is er het belangrijke kindperspectief, en het evenwicht tussen fysieke en mentale gezondheid dat bewaakt moet worden. Niemand wil dat mensen opnieuw volledig geïsoleerd worden in de residentiële sector. Het is heel belangrijk dat expliciet wordt vermeld dat volledige isolatie niet kan in de residentiële jeugdhulp. Er wordt gesproken over tussenoplossingen tussen volledige isolatie en een open deur, wat tijdens een grote pandemie niet de bedoeling kan zijn.

De reacties naar aanleiding van de aanbevelingen voor de woonzorgcentra kwamen voornamelijk uit de sector van de personen met een handicap die zich vergeten voelde. In deze 119 aanbevelingen krijgt deze groep wel veel aandacht. Vooral wat de zorgcontinuïteit betreft.

In het voorjaar van 2020 zagen sommigen hun zorg wegvallen. Wie ervoor koos thuis te verblijven in plaats van in de voorziening, kwam compleet zonder zorg. Deze aanbevelingen bevatten enkele handvatten om zorgverleners te verplichten om alternatieve zorg aan te bieden. Daarnaast zijn er compenserende maatregelen voor de mensen met een handicap en de voorzieningen zodat iedereen deze golf op een betere manier kan doorstaan dan de vorige. Er zijn daarnaast voorbeelden van mensen die slecht uit de lockdown gekomen zijn omdat hun therapieën niet konden worden verdergezet. Het is belangrijk daar aandacht voor te hebben.

De Zorginspectie moet de komende maanden een ondersteunende rol spelen, onder meer door goede praktijken op te sporen en te delen. De Zorginspectie hoeft helemaal geen pejoratieve bijklank op te wekken.

De aandacht voor het personeel is een terechte bekommernis in alle sectoren. Voor Hannes Anaf staan alle alarmlichten op rood. Hij heeft veel reacties gekregen dat het heel moeilijk is. Niet alleen in woonzorgcentra maar ook in kinderdagverblijven valt personeel uit. Crèches sluiten omdat er veel besmettingen zijn bij het personeel wat gevolgen heeft voor andere voorzieningen omdat het personeel daarvan zelf voor de kinderen moet zorgen. Het is belangrijk dat de kinderopvang zo maximaal mogelijk beschikbaar blijft voor alle gezinnen met jonge kinderen, ook als ouders in een niet-essentiële sector werken of thuis kunnen werken.

Alles hangt samen met de vraag hoe de samenleving erin slaagt het aantal besmettingen terug te dringen. Hoe meer besmettingen, hoe meer besmettingen bij zorgverleners waardoor mensen uitvallen of in quarantaine moeten. De allereerste opdracht is er samen voor zorgen dat het aantal besmettingen daalt en de exponentiële curve begint af te buigen.

Informatie die op Vlaams niveau beschikbaar is over kwetsbare gezinnen en personen in armoede moet ontsloten worden voor de lokale besturen. Dergelijke informatie moet zonder onnodig zware administratieve last aan de lokale besturen bezorgd kunnen worden. Daarnaast is er de automatische toekenning van rechten. De Vlaamse Regering is daar al mee bezig maar kan zeker nog stappen vooruit zetten.

De COVID-19-toeslag moet worden geëvalueerd om ervoor te zorgen dat er in een volgende pandemie specifieke en tijdelijke financiële ondersteuning is voor gezinnen met een laag inkomen. Er moeten lessen getrokken worden uit de doelmatigheid van de COVID-19-toeslag. Ook het tijdelijke verbod op uithuiszetting tijdens een crisis is heel belangrijk.

Alle aanbevelingen over de eerstelijnsgezondheidszorg en over het ontlasten van de huisartsen zijn samen met het recente initiatief van de Vlaamse Regering een stap in de juiste richting, maar dit blijft een grote opdracht. De eerste lijn staat in

het oog van de storm. Het is belangrijk om hen te ontlasten zodat zij vooral met hun kerntaken bezig kunnen zijn.

4. Uiteenzetting door Freya Saeys

Freya Saeys bedankt meerderheid en oppositie die er samen in geslaagd zijn om tot deze 119 aanbevelingen te komen. Vlaanderen bevindt zich in een ongeziene crisis. Het is alle hens aan dek om tot aanbevelingen te komen. Er moet zelfs rekening gehouden worden met een derde golf.

Het mentaal welzijn is ook aan bod gekomen tijdens de hoorzittingen over de woonzorgcentra en kreeg ook een centrale plaats tijdens de hoorzittingen over de andere sectoren. De impact van de crisis op het mentaal welzijn is niet te onderschatten. Zonder te kunnen recupereren van de vorige lockdown wordt er opnieuw een serieuze inspanning gevraagd van de bevolking. Het gebrek aan perspectief zadelt veel mensen op met een gevoel van onbehagen en onrust met stress en negatieve gevoelens tot gevolg. Zelfs mensen die normaliter een hoge veerkracht hebben trekken aan de alarmbel. Psychologische sessies in de ambulante zorg moeten daarom verzekerd blijven. Wie kampt met mentale problemen (of reeds in behandeling is) mag niet zomaar aan zijn lot worden overgelaten. Het zou fout zijn te denken dat alles kan worden vervangen door beeldbellen. Groepen waarvoor dit niet lukt (bijvoorbeeld de min-twaalfjarigen) moeten hun sessies verder kunnen volgen met andere lotgenoten. Dat kan coronaproof georganiseerd worden. Daarnaast moet de samenwerking tussen geestelijke gezondheidszorg, nulde en eerste lijn versterkt worden zodat alles efficiënter verloopt. Er is geen nood aan nieuwe structuren maar wel aan betere werking van de bestaande. In het algemeen moet er meer ingezet worden op mentale zorg en beeldvorming ervan. Zo kan het taboe worden doorbroken en kunnen burgers worden aangemoedigd. Zij spelen immers een belangrijke rol. Deze crisis kan een kantelpunt zijn voor het taboe. Hier moet ten volle op ingezet worden.

Het kindperspectief moet vermijden dat maatregelen een disproportioneel grote impact hebben op jongeren en kinderen. Er moet over gewaakt worden dat er rekening wordt gehouden met het perspectief van de kinderen. Tijdens de hoorzitting zijn er schrijnende verhalen verteld over kinderen die gedurende lange tijd opgesloten zaten op hun kamer. Dat zijn zaken die niet meer mogen gebeuren.

De richtlijnen moeten ook aangepast worden volgens leeftijd (zeker voor de erg jonge kinderen). Hieronder valt ook goede kindbescherming. Er is een duidelijke regeling nodig voor de manier waarop nieuwe kinderen in quarantaine moeten worden geplaatst. Quarantaine moet zoveel mogelijk beperkt worden.

Het is belangrijk om kinderopvang open te houden voor jonge kinderen van ouders met niet-essentiële beroepen. Velen kunnen erover meespreken dat online vergaderen met kleine kinderen thuis geen evidentie is. Daarom is kinderopvang belangrijk om zodoende hulp te bieden. Groeps- en gezinsopvang moeten beide duidelijke richtlijnen ontvangen en duidelijke maatregelen kunnen uitstippelen. Kinderopvang is belangrijk om het dagelijkse leven van werkende ouders haalbaar te maken. Kinderopvang moet betaalbaar en leefbaar blijven. Daarom wordt er gepleit om de nodige compensatieregelingen te treffen om de financiële haalbaarheid van kinderopvang veilig te stellen.

Tijdens de hoorzitting over kraamzorg werden een aantal verhalen uit de doeken gedaan over zwangere en pas bevallen vrouwen die niet op ondersteuning konden rekenen (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 500/2). Er werden ook meer depressieklachten en angstklachten gerapporteerd dan gewoonlijk.

Zwangere en pas bevallen vrouwen zitten in een cruciale periode waarin steun heel belangrijk is. Daarom moet ervoor gezorgd worden dat pre- en perinatale gezondheidszorg ook tijdens coronamaatregelen gegarandeerd blijft. Angst- en depressieklachten moeten actief opgespoord worden. Informatie over zorggarantie moet toegankelijker gemaakt worden voor zwangere vrouwen en andere kwetsbare doelgroepen. Het is cruciaal dat er een duidelijk kader opgesteld wordt dat voldoende opvolging verzekert.

De overbelasting van de eerste lijn en de uitgebluste huisartsen vormen een zeer groot probleem. Het is daarom essentieel dat zoveel mogelijk patiënten voor het afnemen van een test terechtkunnen in testdorpen zodat huisartsen zich kunnen toeleggen op echte zorgtaken en minder tijdrovende administratieve rompslomp hebben. Andere profielen moeten worden ingeschakeld om die testen af te nemen. Er moet een noodscenario klaarliggen met daarin een duidelijke organisatie in het geval dat huisartsen hun werk niet meer aankunnen. Er moet werk gemaakt worden van psychologische ondersteuning voor artsen. Alleen zo zullen zij genoeg veerkracht hebben om verder te werken. De winterperiode staat nog voor de deur, alsook een griep epidemie. Er moet zoveel mogelijk ondersteuning geboden worden de komende maanden.

5. Uiteenzetting door Immanuel De Reuse

Immanuel De Reuse zegt dat het voor het Vlaams Belang goed is dat naast de woonzorgcentra ook de bijkomende sectoren uit het welzijnsveld gehoord zijn over de impact van corona op hun werking, cliënten en personeel. Alle sectoren stonden en staan opnieuw onder zware druk. De 119 aanbevelingen moeten heel snel worden uitgevoerd door minister Wouter Beke.

Immanuel De Reuse bedankt iedereen die kwam getuigen hoewel dat ongetwijfeld niet altijd even gemakkelijk was. Heel wat zaken die gehoord werden in de eerste fase over de woonzorgcentra kwamen terug. Alle bezorgdheden kwamen uit dezelfde grote korf: persoonlijke beschermingsmiddelen, werkdruk, onbegrip, gevoelens van eenzaamheid en zich verlaten voelen, zich in de steek gelaten voelen en geestelijk welbevinden. De spreker benadrukt het belang van deze aanbevelingen voor zwakkeren, personen met een handicap, en gezinnen met kinderen in armoede.

Immanuel De Reuse bespreekt twee minder voor de hand liggende groepen met een verrassende boodschap: de huisartsen en de kraamzorg. Domus Medica toonde aan dat het water de beroepsgroep van huisartsen aan de lippen staat (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 512/2). Hier moet dringend iets aan gedaan worden want de uitrol van het vaccin zal voor bijkomende werkdruk zorgen. Er moet dringend een vaccinatieplan op poten gezet worden dat onmiddellijk uitgerold kan worden als er een nieuw vaccin op de markt komt. Alle hinderpalen moeten tegen dan opgeruimd zijn. Dat is een zeer belangrijk werkpunt.

De kraamzorg komt eveneens aan bod. Daar mist Immanuel De Reuse een element in de aanbevelingen: de plaats van de partner. Een van de aanbevelingen vraagt samen met de sector een draaiboek te schrijven voor veilige huisbezoeken in het kader van pre- en perinatale hulpverlening voor moeders. Ook de partner zou vermeld moeten worden. Er wordt niet altijd goed nieuws gemeld als een moeder naar de gynaecoloog gaat of een onderzoek ondergaat in het ziekenhuis. Het is belangrijk dat de partner haar ter zijde kan staan en ondersteunen. Deze kleine uitbreiding is nodig.

Eveneens belangrijk is het bundelen van de goeie praktijken om ze sectorbreed te verspreiden. Dat werd al gevraagd bij het begin van de werkzaamheden en tijdens vergaderingen van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding over de aanpak van de coronacrisis.

Immanuel De Reuse besluit dat de 119 maatregelen voor een deel maatwerk en specifiek zijn. Dat is ook nodig want elke spreker heeft dat gevraagd. Elke sector heeft eigen noden en klemtonen. Deze tweede reeks aanbevelingen is een sterk signaal voor het volledige welzijnsveld dat ze serieus genomen worden en dat er tegemoet zal worden gekomen aan de noden van cliënten en personeel.

Immanuel De Reuse beaamt het belang van deze aanbevelingen. Het is aan de parlementsleden om dit goed op te volgen en ervoor te zorgen dat de bevoegde minister ze heel snel omzet in beleid en operationeel maakt in het werkveld.

6. Uiteenzetting door Maaïke De Rudder

Maaïke De Rudder vindt dat alle 119 maatregelen belangrijk zijn. Haar fractie vestigt de aandacht op twee zaken: kwetsbare gezinnen en de eerste lijn. Kwetsbare gezinnen zijn belangrijk, alsook de insteek van de lokale besturen. Heel wat lokale besturen willen inzetten om kwetsbare gezinnen te kunnen bereiken. Ze botsen evenwel op een aantal zaken zoals bijvoorbeeld de privacywetgeving.

Het is goed dat wordt aanbevolen om in te zetten op detectie zodat de effectiviteit van de sociale toeslagen verhoogt. Er wordt daarnaast blijvend ingezet op de goed werkende automatische rechtentoekenning. Het blijft een uitdaging om dit verder uit te rollen. Voor lokale besturen is het belangrijk dat zij daar een belangrijke rol in spelen. De lokale besturen worden gemonitord.

Voorts wijst Maaïke De Rudder op het voornemen om digitale ongeletterdheid verder weg te werken. Het is belangrijk dat kwetsbare gezinnen wegwijs raken in de digitale wereld. Goede afstemming tussen verschillende agentschappen met de focus op welzijn en zorgbehoevenden is belangrijk.

De huisartsen staan in de frontlinie. Ook eerstelijnszones en zorgraden spelen in de coronacrisis een belangrijke rol. Huisartsen moeten meer ontlast worden. Ze moeten ondersteund worden in de administratieve taken.

Maaïke De Rudder benadrukt het belang van een vaccinatiestrategie. Er moet een organisatorisch plan komen. Er is al verschillende keren aangegeven dat prioritering belangrijk wordt. Het plan is cruciaal om de doelgroepen te bepalen. Zorgverleners en kwetsbare mensen moeten daarin zeker een plaats krijgen.

Het virus kan enkel klein worden gekregen door hier met zijn allen samen de schouders onder te zetten. Maaïke De Rudder is ervan overtuigd dat elk van deze aanbevelingen meerwaarde betekent op het terrein.

7. Uiteenzetting door Jeremie Vaneeckhout

Jeremie Vaneeckhout beaamt dat de getuigenissen vanuit de sector confronterend en duidelijk waren. Het is goed dat het Vlaams Parlement er zo snel in de coronacrisis al in geslaagd is om zoveel stemmen aan bod te laten komen. Er dienden heel wat lessen getrokken te worden na de eerste golf. Niet ieder parlement slaagt erin om hiermee zo snel politiek aan de slag te gaan.

De spreker raadt aan de 119 aanbevelingen de komende dagen en weken bij de hand te houden. Het zijn geen theoretische aanbevelingen waarvan de stand van zaken over een maand of zes gecheckt moeten worden bij de bevoegde minister. Men moet er onmiddellijk mee aan de slag in de aanpak van de tweede golf.

De aanbevelingen en de getuigenissen brengen een aantal typische crisisproblemen naar voren. Daarnaast is het belangrijk om aan te geven dat er ook structurele problemen naar boven zijn gekomen. Ze zijn minder het onderwerp van deze

aanbevelingen maar verdienen desalniettemin ook een plaats in de parlementaire werkzaamheden. Zo is aangestipt dat kinderbegeleider financieel de minst gewaardeerde beroepsgroep is. Het sociaal akkoord moet daar de nodige aandacht aan besteden.

In deze tijden is het belangrijk om erop te wijzen dat meerderheid en oppositie samenwerken over partijgrenzen heen. Dat zal de enige manier blijken om deze en een volgende crisis te lijf gaan. Zowel in dit Vlaams Parlement als tussen bevoegdheidsniveaus moet worden samengewerkt om samen een antwoord te vinden.

In de aanbevelingen wordt duidelijk aangegeven om de teststrategie en de inzet van sneltests prioritair te organiseren richting zorg, welzijn en de sectoren waarover in het Vlaams Parlement vaak is gesproken. Voor de spreker is dat een belangrijke maatschappelijke en politieke keuze.

Voorts vraagt hij de garantie dat er geen opname- of zorgstop meer komt in bepaalde sectoren. Hij verwijst hiermee naar de jeugdhulp en de geestelijke gezondheidszorg. Er moet een minimumdienstverlening zijn voor mensen die er acuut nood aan hebben. Hetzelfde geldt ook voor het bezoekrecht. Het is pijnlijk duidelijk geworden dat heel wat sectoren met dezelfde vragen en noden kampen. Er moet werk worden gemaakt van een minimumgarantie van het bezoekrecht, al moet tegelijk rekening worden gehouden met het belang van gezondheid en dalende curves.

Verhoogde waakzaamheid voor kindermishandeling en intrafamiliaal geweld is cruciaal. De komende dagen en weken moet dat verder geconcretiseerd worden. Ook de nood aan ontlasting van huisartsen en andere zorgverleners is pijnlijk duidelijk. De noodkreten van huisartsen zijn niet op één hand te tellen. Sinds de hoorzitting met Domus Medica waren er opnieuw signalen waarmee structureel aan de slag moet worden gegaan.

Groen hecht belang aan de focus op kwetsbare gezinnen en geestelijke gezondheid. Deze crisis kan een momentum zijn om geestelijke gezondheid hoger op de politieke agenda te krijgen. Deze kans moet men aangrijpen door zelf de nodige kwetsbaarheid aan de dag te durven leggen en door dit politiek hoger op de agenda te plaatsen. Hetzelfde geldt voor kwetsbare gezinnen.

De commissiewerkzaamheden tonen aan dat deze crisis iedereen treft. Sommige groepen worden evenwel harder getroffen dan andere. Het is zaak om het crisisbeleid af te meten aan de manier waarop met de meest kwetsbaren wordt omgegaan. Dat moet de graadmeter zijn waarop het beleid voor de tweede golf wordt geëvalueerd. De 119 aanbevelingen moeten daarom bij de hand gehouden worden. Jeremie Vaneeckhout is tevreden met de samenwerking en spoort iedereen aan om dit dossier eendrachtig te volgen en te concretiseren in het belang van iedereen die in Vlaanderen leeft tijdens deze crisis.

8. Uiteenzetting door Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde vestigt de aandacht op zorgcontinuïteit. In de huidige situatie is zorgcontinuïteit prangend voor mensen met een beperking. Hij hoopt dat de aandacht hierop wordt gevestigd tijdens het geplande actualiteitsdebat over de bijkomende maatregelen die door de Vlaamse Regering werden genomen in het kader van de coronacrisis (*Hand. VI.Parl. 2020-21, nr. 6*).

Hij roept op er alles aan te doen om te vermijden dat de zorgcontinuïteit opnieuw wordt onderbroken. Het besef was er ook tijdens de eerste lockdown, maar het heeft weken tot zelfs maanden geduurd vooraleer er actie werd ondernomen. Achteraf gezien is dat een foute keuze gebleken. Daarom is het nodig dat dit tijdens het

actualiteitsdebat nog eens extra in de verf wordt gezet. Er moet worden gezorgd dat tijdens de tweede golf en de periode die erop volgt de zorg voor mensen met een beperking niet onderbroken wordt. Voorzieningen moeten maximum met respect voor alle veiligheidsnormen beschikbaar blijven.

Afsluitend bedankt Maurits Vande Reyde iedereen. De commissievoorzitter is erin geslaagd om op basis van de vele beleidsvoorstellen een goed en gericht document te maken met daarin ook langetermijndoelstellingen.

9. Uiteenzetting door Lise Vandecasteele

Lise Vandecasteele vangt aan met de aanbevelingen die het dringendst zijn. Het water staat de zorg, maar voornamelijk huisartsen, personen met een handicap, jeugdzorg en woonzorgcentra, aan de lippen. Deze aanbevelingen moeten dringend uitgevoerd worden. Er is dringend nood aan ondersteuning en versterking.

Lise Vandecasteele vraagt hoe dit precies wordt opgevolgd en met welke urgentie deze maatregelen uitgevoerd worden. Daarnaast heeft ze opmerkingen bij verschillende thema's. Er staat gespecificeerd dat er een plan moet komen voor testing in de zorg, onder meer in de instellingen voor personen met een handicap. Het is vreemd dat er niet specifiek wordt ingegaan op het belang van preventieve testing. Er is vermelding van het uitwerken van een teststrategie, maar het is net preventieve testing die detecteert alvorens mensen symptomen vertonen en er sprake is van een uitbraak. Het is een houvast voor het personeel. De werkdruk is hoog. Er is vaak weinig personeel en personeel vinden is moeilijk. Het belang van regelmatige preventieve testing in de zorg moet harder benadrukt worden.

Daarnaast mist ze urgentie om extra middelen vrij te maken voor personen met een handicap en mantelzorgers om wachtlijsten weg te werken. De getuigenissen waren duidelijk. Ze vragen niet langer extra budgetten maar eisen dat omdat het op deze manier niet meer verder kan.

Het is goed dat de nood aan psychologische ondersteuning op het werkveld wordt benadrukt, en dat er wordt gesproken van outreachende werking. Ze suggereert om te verduidelijken dat ondersteuning op de vloer nodig is. Het psychisch welzijn van zorgpersoneel staat onder druk. Bij een uitbraak moeten er minstens halftijds psychologen op de werkvloer komen om ondersteuning te bieden. Dat is een les die uit de eerste golf moet worden getrokken. Zorgverleners zetten immers niet gemakkelijk de stap naar hulpverlening.

In de hoorzittingen is naar boven gekomen dat er opnieuw een verbod moet komen op uithuiszettingen zonder andere voorwaarden. Het kan niet dat in deze periode mensen op straat gezet worden. Daarnaast blijft armoede vooral een inkomensprobleem. Mensen hebben te weinig geld om menswaardig te leven. De aanbevelingen hadden duidelijker mogen zijn. Het beleid moet worden versterkt; dat kan bijvoorbeeld door de COVID-19-toeslag automatisch toe te kennen.

Lise Vandecasteele heeft recent zelf actie gevoerd om aandacht te vragen voor de huisartsen. Er moet snel geïnvesteerd worden in lokale testcentra waardoor huisartsen niet meer moeten testen. Huisartsen moeten iedereen met symptomen kunnen verwijzen naar teststraten. Daar moet snel op worden ingezet omdat die er thans niet zijn. In Antwerpen worden mensen verwezen naar het UZA, dat voor wie geen eigen vervoer heeft moeilijk bereikbaar is.

Lise Vandecasteele merkt jammer genoeg dat mensen de bus nemen om zich te laten testen. Er moet gezorgd worden voor testcentra op wandelafstand. Anders zijn het de huisartsen die het moeten oplossen. Daarnaast moet er dringend administratieve ondersteuning komen bij de huisartsen.

Lise Vandecasteele stelt dat de Vlaamse Regering kan zorgen voor administratieve versterking en zo de administratie van de huisartsen verminderen. Ze denkt aan lokale besturen die zouden kunnen meewerken. Ze is van oordeel dat er snel stappen gezet kunnen worden op Vlaams en lokaal niveau om de administratieve last bij huisartsen te laten dalen. In de aanbevelingen voor de huisartsen is er onvoldoende aandacht voor de lokale contactopsporing en voor hulp bij het regelen van quarantaine en testing bij hoogrisicocontacten.

De Vlaamse contactopspoorders lossen slechts een deel van de problemen op omdat niet alle mensen worden bereikt. Uiteindelijk komt dit werk bij de huisartsen terecht die onder meer uitleg moeten geven over quarantaine, moeten bepalen of er een hoogrisicocontact was, en wie er getest moet worden. Dat is een groot deel van de werklust. Lokale aanspreekpunten die die lokale contactopsporing op zich nemen zouden veel ondersteuning bieden. Lise Vandecasteele betreurt afsluitend dat ze de 119 aanbevelingen te laat heeft ontvangen om nog wijzigingen voor te stellen.

10. Uiteenzetting door Björn Rzoska, commissievoorzitter

Björn Rzoska, commissievoorzitter, bedankt voor de positieve woorden en de samenwerking. Een aantal vragen zijn beantwoord. Hij vindt de voorgestelde aanbevelingen dringend. Ze worden als voorstel van resolutie ingediend met de bedoeling dit zo snel mogelijk plenair te behandelen. Hij verwacht dat de bevoegde minister niet zal wachten op de formele goedkeuring om de aanbevelingen ter harte te nemen. Ze zullen dan ook onmiddellijk publiek gemaakt worden.

11. Replieken

Koen Daniëls beaamt dat het bij kraamzorg vooral gaat over zwangere en pas bevallen vrouwen. Omdat zwangere vrouwen meestal omringd zijn door een partner, die ook vragen en angstgevoelens kan hebben, stelt hij voor die specifieke aanbeveling in die zin aan te passen. *Björn Rzoska* stemt daarmee in.

Immanuel De Reuse bedankt daarvoor en vraagt de definitieve tekst enkele dagen voor de plenaire behandeling voor iedereen beschikbaar te stellen. *Björn Rzoska* stemt daarmee in.

Hannes Hanaf reageert op een opmerking van Lise Vandecasteele. Hij beaamt dat het tijdens de crisis duidelijk is geworden dat er nood is aan extra budgetten voor personen met een handicap. In de aanbevelingen ligt de focus evenwel enkel op wat acuut is tijdens de crisis. De aanbevelingen gaan over de aanpak van de pandemie.

12. Indicatieve stemming

De aanbevelingen worden bij indicatieve stemming unaniem door de 12 aanwezige commissieleden aangenomen.

Björn Rzoska, commissievoorzitter, dankt tot slot zijn collega's voor hun aanwezigheid in de hoorzittingen, hun aangehouden luisteren en hun constructieve houding om dit tot een goed einde te brengen. Hij moedigt iedereen aan om ook in de toekomst schouder aan schouder dit virus in te dammen.

Björn RZOSKA,
voorzitter

Katrien SCHRYVERS
Lorin PARYS
Ann DE MARTELAER
Immanuel DE REUSE,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CAW	centrum algemeen welzijnswerk
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
COVID-19	'CO' staat voor de virusgroep corona waartoe de ziekte behoort; 'VI' verwijst naar virus; 'D' staat voor 'disease'; en 19 duidt op het jaartal waarin het nieuwe virus uitbrak: 2019
UZA	Universitair Ziekenhuis Antwerpen